

лах тільки для визначення мінімально можливої ціни реалізації. Бухгалтерія ці калькуляції використовує вже в готовому вигляді, не беручи участі в їхньому складанні.

Аналіз динаміки постійних витрат підприємства з деталізацією по місцях їхнього виникнення. Цей аналіз покликаний обґрунтувати необхідний для функціонування підприємства рівень постійних витрат і виявляти відхилення від розрахункового рівня. Поділ цих витрат по місцях виникнення покликаний визначати найбільш слабкі ланки в ланцюзі управління підприємством. Необхідно відзначити, що це можливо тільки на підприємствах з добре розвиненими і відособленими структурними підрозділами або великим адміністративним апаратом.

Аналіз складу і динаміки прямих витрат на виробництво окремих видів продукції. Цей вид аналізу можна проводити теж у кількох напрямках залежно від класифікації витрат конкретного підприємства галузі. Як уже було відзначено, масложирова галузь характеризується високою матеріалоємністю (питома вага матеріальних витрат становить в залежності від видів продукції 50—90 %). У зв'язку з цим найбільшу увагу варто приділяти аналізу використання саме цього виду ресурсів.

Для проведення аналізу собівартості продукції масложирової галузі можливе використання різних прийомів аналізу. На наш погляд, останнім часом зросла необхідність застосування кореляційно-регресійного аналізу для поділу витрат на умовно-постійні й умовно-перемінні. Це цілком можливо, тому що технічні умови виробництва характеризуються відносною сталістю, наявний результатний показник — величина витрат і ряд факторів, що характеризують виробництво — кількість зробленої продукції, кількість використаної сировини, її технічні і біологічні особливості.

О. В. Ісай, канд. екон. наук
Київський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ, РЕЗЕРВИ ЕКОНОМІЇ І ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

Головним соціально-економічним завданням суспільства на сучасному етапі його розвитку є підвищення благополуччя людей на базі стабільного, поступального розвитку народного господарства, підвищення темпів науково-технічного прогресу, переходу економіки на інтенсивний шлях розвитку, більш раціонального

використання виробничого потенціалу держави, всебічної економії всіх видів ресурсів та поліпшення якості роботи.

Важливе місце в удосконаленні економічної системи управління та підвищення рівня економічної роботи посідає економічний аналіз, якому властивий потужний арсенал способів та прийомів для дослідження господарських процесів за будь-який відрізок часу, що сприяє підвищенню оперативності управління і прийняттю оптимальних управлінських рішень.

Прийняттю управлінських рішень має передувати економічний аналіз діяльності підприємства, оскільки незначні прорахунки планових показників, недоліки в організації контролю, стимулюванні, помилки в оперативному регулюванні та координуванні призводять до відчутних втрат, стримують темпи розвитку виробництва, знижують показники використання матеріальних ресурсів.

Економічний аналіз забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, які відбуваються в об'єкті управління, відносно заданих програмою параметрів, його розвитку шляхом дослідження глибоких причин наслідкових зв'язків і взаємодій, які виявляються у вигляді відхилень від програм (норми, планові завдання, графіки, критеріальні значення).

Завдання економічного аналізу використання матеріальних ресурсів впливає з головної мети виробництва — розкрити і привести в дію внутрішні резерви всебічної економії для забезпечення випуску якомога більшої кількості високоякісної продукції, зниження її собівартості.

Ефективність робіт з виявлення і використання економії матеріальних ресурсів значною мірою залежить від того, наскільки повно визначені об'єкти та показники, досконало застосована з цією метою методика як налагоджений і організований процес проведення економічного аналізу. Відсутність достатньо повної методики, яка враховує специфіку того чи іншого виробництва, а також відповідним чином підготовлених для цієї роботи фахівців стримує проведення такої важливої роботи.

Однією з проблем економічного аналізу використання матеріальних ресурсів, як у виробництві, так і в умовах її експлуатації є зниження їх частки витрат (в розрахунку на одиницю продукції чи роботи). Своє конкретне вираження витрати матеріальних ресурсів знаходять у нормах витрат, а раціональність використання матеріальних ресурсів — у рівні чи зміні показників їх використання. При економічному аналізі використання матеріальних ресурсів у виробництві слід виходити з можливості зниження суспільних витрат цих ресурсів.

Робота з аналізу використання матеріальних ресурсів має удосконалюватися за такими головними напрямками:

- ◆ поліпшення планування і організації проведення економічного аналізу;
- ◆ удосконалення галузевих методик економічного аналізу;
- ◆ подальша розробка теоретичних засад методик економічного аналізу.

В останньому напрямі особливої уваги заслуговують питання більш чіткого визначення системи показників використання матеріальних ресурсів і класифікації факторів, удосконалення методики розрахунку, яка може бути використана в конкретних галузях і на підприємствах. Науково обґрунтоване планування, облік і економічний аналіз, а також оцінка використання сировинних і матеріальних ресурсів викликає необхідність створення спеціальної системи показників, які всебічно характеризують цей процес.

Вдосконалення інформаційної системи економічного аналізу використання матеріальних ресурсів може здійснюватися за такими напрямками:

- ◆ розробка системи показників, які застосовуватимуться в процесі економічного аналізу;
- ◆ вдосконалення діючої системи показників;
- ◆ вдосконалення методології та методів економічного аналізу.

Економічний аналіз використання матеріальних ресурсів, головні напрями його удосконалення, вимоги, що висуваються до діючих методик економічного аналізу використання матеріальних ресурсів, визначення системи показників, якими характеризується використання матеріальних ресурсів, принципи побудови системи показників, методології розрахунку системи показників дає підстави для висновку про необхідність вдосконалення теоретичних засад економічного аналізу як одного з головних напрямів побудови системи інформаційного забезпечення економічного аналізу використання матеріальних ресурсів.

Робота підприємств в умовах ринкової економіки висуває нові вимоги і ставить нові завдання перед економічним аналізом використання матеріальних ресурсів і виробництва продукції, вирішення яких неможливе без посилення їх управлінської спрямованості. В умовах ринкової економіки стабільна діяльність підприємства залежить як від внутрішніх можливостей ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, які є в розпорядженні підприємств, так і від зовнішніх умов, до яких належать податкова політика держави і ринкова кон'юнктура.

Виходячи з цієї мети виробничої діяльності підприємства в умовах ринкових відносин і законів регулювання, слід керуватися принципами послідовного переходу до визначення відносин основних економічних показників: визначення вартості матеріалів; витрат матеріалів на обсяг виробництва товарної продукції та на 1 грн.; рентабельності продукції та розміру прибутку підприємства.

Ці показники економічного аналізу є особливо необхідними в управлінні підприємствами для оперативного контролю за раціональним використанням матеріалів, рентабельності продукції та динаміки за визначений період роботи підприємства.

І. Ю. Калмикова, канд. екон. наук, доц.

Н. Є. Скрипник

Дніпропетровський національний університет

ТЕХНІЧНІ СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Сучасний рівень розвитку економіки вимагає від підприємства оперативності прийняття рішень щодо підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, виготовлення нових товарів та ін. Рішення цих задач можливе за допомогою економічного аналізу. Сучасний керівник, кваліфікований фахівець з економіки повинен досконало володіти методами, технічними способами та прийомами, за допомогою яких здійснюється дослідження економічних процесів в господарчій діяльності підприємства.

Найвідоміші науковці в області економічного аналізу, автори багатьох підручників та навчальних посібників (Г. В. Савицька, А. Д. Шеремет, М. Х. Баканов, Н. П. Любушин та інші) пропонують використовувати наступний інструментарій в дослідженнях. Перш за все традиційні способи, до яких можна віднести використання абсолютних, відносних та середніх величин, спосіб порівняння, графічний, побудова аналітичних таблиць, групування, балансовий. Вони досить прості та доступні у використанні. Економічний аналіз будь-яких економічних процесів починається з використання саме цих прийомів. Вони не вимагають громіздких математичних обчислювань і досить часто є найбільш ефективними способами виявлення причин змін, що відбуваються в економічних процесах. Так, аналізуючи витрати на виробництво